Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

11 päivänä marraskuuta 2021 *

Sisällys

Asiaa koskevat oikeussäännöt . . . 3

Unionin oikeus . . . 3

Asetus (EY) N:o 1346/2000 . . . 3

Direktiivi 2004/38 . . . 4

Asetus (EU) N:o 492/2011 . . . 4

Yhdistyneen kuningaskunnan oikeus . . . 5

Säännöt konkurssin vaikutuksista hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin perustuviin eläkeoikeuksiin . . . 5

Säännöt konkurssin vaikutuksesta muihin kuin hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin perustuviin eläkeoikeuksiin . . . 7

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset . . . 7

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu . . . 12

Alustavia huomautuksia . . . 12

Sijoittautumisvapautta koskevan rajoituksen olemassaolo . . . 14

Sijoittautumisvapauden rajoituksen oikeuttaminen . . . 19

Sellaisen yleistä etua koskevan pakottavan syyn olemassaolo, jolla sijoittautumisvapauden rajoitus voidaan oikeuttaa . . . 20

Sijoittautumisvapauden rajoituksen oikeasuhteisuus . . . 20

Oikeudenkäyntikulut . . . 22

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

Ennakkoratkaisupyyntö – Henkilöiden vapaa liikkuvuus – Unionin kansalaisuus – SEUT 21 artikla – Sijoittautumisvapaus – SEUT 49 artikla – Yhdenvertainen kohtelu – Direktiivi 2004/38/EY – 24 artiklan 1 kohta – Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan säännöstö, jossa eläkejärjestelmään perustuvien eläkeoikeuksien lähtökohtaisesti täysimääräinen ja automaattinen jättäminen konkurssipesän ulkopuolelle edellyttää asianomaisen järjestelmän hyväksymistä verotuksessa – Tämän vaatimuksen asettaminen sellaisen unionin kansalaisen maksukyvyttömyysmenettelyssä, joka on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen toimiakseen pysyvästi itsenäisenä ammatinharjoittajana Yhdistyneessä kuningaskunnassa – Tämän unionin kansalaisen eläkeoikeudet, jotka perustuvat hänen alkuperäjäsenvaltiossaan perustettuun ja verotuksessa hyväksyttyyn eläkejärjestelmään – Tilanne, jossa näihin eläkeoikeuksiin ei sovelleta mainittua konkurssipesän ulkopuolelle jättämistä vaan konkurssivelalliselle huomattavasti epäedullisempaa konkurssipesän ulkopuolelle jättämistä koskevaa järjestelmää

Asiassa C-168/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (business and property courts, insolvency and companies list) (Englannin ja Walesin alioikeus, Chancery-osasto (kauppaa ja omaisuutta koskevat asiat, yhtiöiden maksukyvyttömyysasiat ja eräät muut yhtiöitä koskevat asiat), Yhdistynyt kuningaskunta) on esittänyt 30.3.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.4.2020, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

BJ, M:n konkurssipesän pesänhoitajana, ja

OV, M:n konkurssipesän pesänhoitajana,

vastaan

M:n puoliso,

MH,

ILA ja

M,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: toisen jaoston puheenjohtaja A. Prechal (esittelevä tuomari), joka hoitaa kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi ja N. Wahl,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– BJ ja OV M:n konkurssipesän pesänhoitajina, edustajinaan D. J. Rhee, QC, C. Harrison, barrister, ja I. Gill, solicitor,

– M:n puoliso, MH, ILA ja M, edustajinaan G. Peretz, QC, J. Briggs, barrister, ja S. Gilchrist, solicitor,

– Euroopan komissio, asiamiehinään L. Armati, L. Malferrari ja M. Wilderspin,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 21 ja SEUT 49 artiklan ja Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY (EUVL 2004, L 158, s. 77) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä BJ ja OV M:n konkurssipesän pesänhoitajina (jäljempänä pesänhoitajat) sekä toisaalta M:n puoliso, MH, ILA ja M (jäljempänä yhdessä M ym.) ja jossa on kyse siitä, että pesänhoitajat ovat vaatineet konkurssipesään M:n, joka on Irlannin kansalainen, eläkeoikeuksia, jotka perustuvat Irlannissa perustettuun ja Irlannin verolainsäädännön nojalla hyväksyttyyn eläkejärjestelmään.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus (EY) N:o 1346/2000

3 Maksukyvyttömyysmenettelyistä 29.5.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 (EYVL 2000, L 160, s. 1) 3 artiklan, jonka otsikko on ”Kansainvälinen toimivalta”, 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa velallisella on pääintressien keskus, on toimivaltainen aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn. Yhteisön ja muun oikeushenkilön pääintressien keskuksen katsotaan sijaitsevan siinä valtiossa, jossa oikeushenkilöllä on sääntömääräinen kotipaikka, jollei muuta näytetä.”

4 Asetuksen 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Sovellettava laki”, säädetään seuraavaa:

”1. Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, maksukyvyttömyysmenettelyyn ja sen vaikutuksiin sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jossa menettely on alkanut, jäljempänä ’menettelyn aloitusvaltio’.

2. Menettelyn aloittamisen edellytykset, menettelyn kulku sekä menettelyn päättäminen määräytyvät menettelyn aloitusvaltion lain mukaan. Sen mukaan määräytyy erityisesti:

– –

b) maksukyvyttömyysmenettelyn piiriin kuuluva omaisuus sekä sellaisen omaisuuden asema, jonka velallinen saa maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisen jälkeen;

– –”

5 Asetus N:o 1346/2000 kumottiin ja korvattiin maksukyvyttömyysmenettelyistä 20.5.2015 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2015/848 (EUVL 2015, L 141, s. 19). Kun otetaan huomioon pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aika, pääasiaan sovelletaan kuitenkin ajallisesti ainoastaan asetusta N:o 1346/2000.

Direktiivi 2004/38

6 Direktiivin 2004/38 24 artiklan, jonka otsikko on ”Tasavertainen kohtelu”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei perustamissopimuksessa ja johdetussa oikeudessa annetuista nimenomaisista erityismääräyksistä muuta johdu, kaikkia vastaanottavan jäsenvaltion alueella tämän direktiivin nojalla asuvia unionin kansalaisia on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla. – –”

Asetus (EU) N:o 492/2011

7 Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionin alueella 5.4.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 492/2011 (EUVL 2011, L 141, s. 1) johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1612/68 [(EYVL 1968, L 257, s. 2)] on muutettu useita kertoja ja huomattavilta osilta. Sen vuoksi mainittu asetus olisi selkeyden ja järkeistämisen takia kodifioitava.”

8 Asetuksen N:o 492/2011 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion kansalaista ei työntekijänä saa kansalaisuutensa vuoksi saattaa toisen jäsenvaltion alueella kotimaisiin työntekijöihin verrattuna eri asemaan työ- ja palvelussuhteen ehtojen suhteen; tämä koskee erityisesti palkkausta, irtisanomista ja työttömyyden sattuessa paluuta saman alan työhön tai uudelleen työllistämistä.

2. Hänen on saatava samat sosiaaliset ja verotukseen liittyvät edut kuin kotimaisten työntekijöiden.”

Yhdistyneen kuningaskunnan oikeus

Säännöt konkurssin vaikutuksista hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin perustuviin eläkeoikeuksiin

9 Sosiaalihuollon uudistamisesta ja eläkkeistä vuonna 1999 annetun lain (Welfare Reform and Pensions Act 1999, jäljempänä vuoden 1999 WRPA) joka tuli voimaan 29.5.2000, 11 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Konkurssin vaikutus eläkeoikeuksiin: hyväksytyt järjestelmät

(1) Kun tuomioistuin asettaa henkilön konkurssiin tämän tai velkojan tämän pykälän voimaantulon jälkeen jättämän konkurssihakemuksen perusteella, kyseisen henkilön hyväksytyn eläkejärjestelmän mukaiset oikeudet jätetään hänen konkurssipesänsä ulkopuolelle.

(2) Tässä pykälässä ’hyväksytyllä eläkejärjestelmällä’ tarkoitetaan
(a) vuoden 2004 verolain (Finance Act 2004) 153 §:n mukaisesti rekisteröityä eläkejärjestelmää

– –
(h) valtiosihteerin antamissa säännöksissä määritettyjä muunlaisia eläkejärjestelmiä.

– –”

10 Hyväksyttyjen eläkejärjestelmien osalta pesänhoitajat voivat vuoden 1999 WRPA:n 15 §:n nojalla vaatia tuomioistuimessa ”liiallisina” pidettyjen eläkemaksujen palauttamista.

11 Ammatillisista ja yksilöllisistä eläkejärjestelmistä (konkurssi) (nro 2) vuonna 2002 annetun asetuksen (Occupational and Personal Pension Schemes (Bankruptcy) (No 2) (Regulations) 2002, jäljempänä asetus 2/2002) 2 §:n 1 momentin c kohdassa säädetään seuraavaa:

”Määritetyt eläkejärjestelmät:

1. [Vuoden 1999 WRPA:n] 11 §:n 2 momentin h kohdan nojalla määritetyt järjestelmät (eli järjestelmät, joita pidetään hyväksyttyinä) ovat järjestelmiä – –

– –
c) joihin sovelletaan [vuoden 2003 tuloverolain (Income Tax (Earnings and Pensions) Act 2003)] 308A §:ää (ulkomaiseen eläkejärjestelmään suoritettavien eläkemaksujen verovapaus);

– –”

12 Vuoden 2003 tuloverolain (Income Tax (Earnings and Pensions) Act 2003, jäljempänä ITEPA) 308A §:ssä säädetään seuraavaa:

”Ulkomaiseen eläkejärjestelmään suoritettavien eläkemaksujen verovapaus

(1) Tuloverovelvollisuutta ei synny tuloista, jos työnantaja suorittaa eläkemaksuja vaatimukset täyttävässä ulkomaisessa eläkejärjestelmässä sellaisen työntekijän osalta, joka on eläkejärjestelmään kuuluva asianomainen maahanmuuttaja.

(2) Edellä 1 momentissa ilmauksilla

’vaatimukset täyttävä ulkomainen eläkejärjestelmä’ ja

’asianomainen maahanmuuttaja’

on sama merkitys kuin vuoden 2004 verolain (ulkomaiset eläkejärjestelmät: edunsaajana oleva maahanmuuttaja) liitteessä 33.”

13 ITEPA:n 308A §:ssä tarkoitetun ulkomaisen eläkejärjestelmän (overseas pension scheme) käsite määritellään vuoden 2004 verolain 150 §:n 7 momentissa seuraavasti:

”– – ’ulkomaisella eläkejärjestelmällä’ tarkoitetaan eläkejärjestelmää (muu kuin rekisteröity eläkejärjestelmä), joka

(a) on perustettu Yhdistyneen kuningaskunnan ulkopuolisessa maassa tai alueella ja

(b) täyttää kaikki veroviranomaisten (Board of Inland Revenue) antamassa päätöksessä tätä osastoa varten asetetut vaatimukset.”

14 Eläkejärjestelmistä vuonna 2006 annetussa asetuksessa (ulkomaisia eläkejärjestelmiä ja tunnustettuja ulkomaisia eläkejärjestelmiä koskevat maaluokat ja vaatimukset) (Pension Schemes (Categories of Country and Requirements for Overseas Pension Schemes and Recognised Overseas Pension Schemes) Regulations 2006) säädetään, että vuoden 2004 verolain 150 §:n 7 momentin b kohdassa tarkoitetut edellytykset täyttyvät, jos kyseessä on ammatillinen eläkejärjestelmä, jos maassa tai alueella, jossa se on perustettu, on elin, joka valvoo ammatillisia eläkejärjestelmiä ja joka valvoo kyseessä olevaa järjestelmää, ja jos järjestelmä on tunnustettu verotuksessa.

15 Jotta ulkomaisen eläkejärjestelmän voidaan katsoa olevan ITEPA:n 308A §:ssä tarkoitettu ”vaatimukset täyttävä ulkomainen eläkejärjestelmä” (qualifying overseas pension scheme) ja sen voidaan siten katsoa voivan kuulua vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n soveltamisalaan, ulkomaisen eläkejärjestelmän on täytettävä edellytykset, joista säädetään vuoden 2004 verolain liitteessä 33 olevassa 5 kohdassa, jonka 1 momentissa todetaan seuraavaa:

”Tässä liitteessä tarkoitettu ulkomainen eläkejärjestelmä on vaatimukset täyttävä eläkejärjestelmä, jos

(a) järjestelmän hallinnoija on ilmoittanut [veroviranomaisille], että eläkejärjestelmä on ulkomainen eläkejärjestelmä, ja esittänyt veroviranomaisten mahdollisesti pyytämät todisteet siitä, että kyseessä on ulkomainen eläkejärjestelmä

(b) järjestelmän hallinnoija on antanut [veroviranomaisille] sitoumuksen siitä, että se ilmoittaa niille, jos järjestelmä lakkaa olemasta ulkomainen eläkejärjestelmä

(c) järjestelmän hallinnoija on antanut [veroviranomaisille] sitoumuksen siitä, että se noudattaa kaikkia järjestelmän hallinnoijalle asetettuja vaatimuksia etuuksien jakamista koskevien tietojen antamisesta, – –

– –”

Säännöt konkurssin vaikutuksesta muihin kuin hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin perustuviin eläkeoikeuksiin

16 Vuoden 1999 WRPA:n 12 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Konkurssin vaikutus eläkeoikeuksiin: muut kuin hyväksytyt järjestelmät

(1) Ministeri voi asetuksella säätää muun kuin hyväksytyn eläkejärjestelmän mukaisten henkilön oikeuksien osalta tai niihin liittyen, että ne erotetaan henkilön omaisuudesta, kun hänet asetetaan konkurssiin. – –

(2) Tämän pykälän nojalla annetuissa asetuksissa voidaan määrätä erityisesti, että
(a) muuhun kuin hyväksyttyyn eläkejärjestelmään perustuvia eläkeoikeuksia jätetään henkilön konkurssipesän ulkopuolelle
(i) määräyksellä, jonka antaa määrätty tuomioistuin henkilön hakemuksesta, tai
(i) henkilön ja hänen pesänhoitajansa välisen vaadittavat edellytykset täyttävän sopimuksen mukaisesti
(b) tuomioistuin voi perustaa tällaista määräystä koskevan päätöksensä
(i) henkilön ja hänen perheensä mahdollisiin tuleviin tarpeisiin ja
(ii) siihen todennäköisyyteen, että hän saa (joko eläkkeeseen perustuvia tai muita) etuuksia muihin eläkejärjestelmiin perustuvien oikeuksiensa nojalla ja (mikäli näin on) siltä osin kuin nämä etuudet näyttävät riittävän tällaisiin tarpeisiin vastaamiseksi – –”

17 Vuoden 1999 WRPA:n 12 §:n 2 momentin mukaan asetuksen 2/2002 4–6 §:n nojalla konkurssivelallinen voi pyytää tuomioistuinta, jossa maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu, jättämään kokonaan tai osittain hänen konkurssipesänsä ulkopuolelle hänen muuhun kuin hyväksyttyyn eläkejärjestelmään perustuvat oikeutensa, ottaen huomioon hänen ja hänen perheensä mahdolliset tulevat tarpeet, tai neuvotella pesänhoitajansa kanssa vaadittavat edellytykset täyttävän sopimuksen, jolla on samanlainen vaikutus.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

18 Ennen kuin M asetettiin konkurssiin, hän toimi rakennuttajana pääasiallisesti tai jopa yksinomaan Irlannissa Irlannin oikeuden mukaan perustetun yhtiön MMC:n kautta.

19 Vuonna 2002 kyseinen yhtiö otti M:n maksamaa 6 161 256 euron suuruista kertasuoritusta vastaan käyttöön ammatillisen eläkejärjestelmän ILA:lta otetun vakuutuksen muodossa. Vakuutussopimukseen sovellettiin Irlannin oikeutta, ja sen perusteella etuudet maksettaisiin M:n siirtyessä eläkkeelle tai hänen ennenaikaisen kuolemansa tapauksessa.

20 M ja hänen puolisonsa perustivat 16.7.2009 Irlannin oikeuden mukaisesti yhtiön S Industries, jossa M toimi hallituksen jäsenenä 14.4.2012 saakka ja työntekijänä 1.12.2009–31.1.2011.

21 S Industries otti 31.8.2009 päivätyllä virallisella asiakirjalla käyttöön Irlannin oikeuden mukaisen eläkejärjestelmän, josta kyseisen yhtiön henkilöstön oli tarkoitus hyötyä mutta jonka ainoat edunsaajat olivat todellisuudessa M, M:n puoliso ja heidän poikansa RM (jäljempänä pääasiassa kyseessä oleva eläkejärjestelmä).

22 Tämä järjestelmä oli erityisesti laadittu siten, että se voidaan hyväksyä eläke-etuusjärjestelmäksi, sellaisena kuin se on määritelty Irlannin vero-oikeudessa.

23 Irlannin veroviranomaiset ilmoittivat MH:lle 28.10.2009 päivätyllä kirjeellä, että tämä järjestelmä oli hyväksytty Irlannin verolainsäädännön mukaiseksi eläke-etuusjärjestelmäksi, joka tuli voimaan 30.8.2009 alkaen.

24 MMC luovutti 7.12.2009 tehdyllä luovutusasiakirjalla ILA:lta otetun vakuutuksen MH:lle, M:lle ja M:n puolisolle pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän hallinnoijina, jotta tällä järjestelyllä turvattaisiin M:lle otettuun vakuutukseen nähden asianmukainen eläke. Näin ollen kyseinen vakuutus sisällytettiin pääasiassa kyseessä olevaan eläkejärjestelmään.

25 Irlannin kiinteistömarkkinoiden romahdettua MMC asetettiin marraskuussa 2010 Irlannissa selvitystilaan National Asset Management Agencyn (kansallinen omaisuudenhoitovirasto, Irlanti), joka oli hankkinut tämän yhtiön Bank of Irelandin tileille kirjatut velat, hakemuksesta.

26 Helmikuusta 2011 lähtien M asui osittain Lontoossa (Yhdistynyt kuningaskunta). Heinäkuussa 2011 M ja M:n puoliso muuttivat pysyvästi Lontooseen.

27 Pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän hallinnoijat suorittivat 31.8.2011 saakka useita maksuja M:lle, joka oli täyttänyt 60 vuotta vuonna 2010. Tähän järjestelmään ei suoritettu M:n tai M:n puolison nimissä lainkaan maksuja heidän muutettuaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

28 Yhdistyneeseen kuningaskuntaan muuttaessaan M:llä oli huomattavia henkilökohtaisia velkoja muun muassa kansalliselle omaisuudenhoitovirastolle, ja konkurssipesän pesänhoitajien mukaan hänen varallisuuttaan rasittavien saatavien kokonaismäärä ylitti miljardi euroa.

29 M irtisanottiin 26.7.2011 päivätyllä asiakirjalla pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän hallinnoijan tehtävästä, ja MH ja M:n puoliso pysyivät tämän järjestelyn ainoina hallinnoijina.

30 M vuokrasi vuoden 2011 elokuusta lähtien toimistoja Lontoossa harjoittaakseen rakennus- ja kiinteistöneuvontatoimintaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

31 M:n veroneuvoja ilmoitti 26.3.2012 päivätyllä kirjeellä Irlannin veroviranomaisille, että M:n asuinpaikka oli tätä nykyä Lontoossa, ja esitti Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaisille M:n arvonlisäveroilmoituksen 31.7.2012 päättyneeltä ajanjaksolta sekä hänen veroilmoituksensa 5.4.2012 päättyneeltä ajanjaksolta.

32 S Industries rekisteröitiin 13.4.2012 ulkomaisena yhtiönä, jolla on kiinteä toimipaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön eli vuoden 2006 yhtiölain ((UK) Companies Act 2006) nojalla. Yhtiön rekisteröintihakemuksesta ilmenee, että kyseinen toimipaikka avattiin 1.12.2011, että sen päätoimipaikka sijaitsi Lontoossa ja että M oli yhtiön hallituksen jäsen ja M:n puoliso yhtiön hallituksen jäsen ja sihteeri.

33 High Court of Justice (England &Wales) (Englannin ja Walesin alioikeus, Yhdistynyt kuningaskunta) asetti M:n konkurssiin 2.11.2012 hänen samana päivänä antamansa suostumuksen johdosta.

34 Pesänhoitajat vaativat ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen 1.11.2018 tekemällään hakemuksella pääasiassa kyseessä olevaan eläkejärjestelmään sisältyvään vakuutukseen liittyviä oikeuksia konkurssipesään. Pesänhoitajien mukaan vakuutus olisi 19.8.2020 arvoltaan 8 462 870,24 euroa, minkä M kiistää.

35 M ym. väittivät puolustuksekseen, että unionin oikeudessa, erityisesti SEUT 21, SEUT 45 ja SEUT 49 artiklassa, direktiivin 2004/38 24 artiklassa ja asetuksen N:o 492/2011 7 artiklan 2 kohdassa edellytetään, että kaikki pääasiassa kyseessä olevaan eläkejärjestelmään perustuvat oikeudet on pidettävä erillään konkurssipesästä vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä tarkoitettuun hyväksyttyyn eläkejärjestelmään perustuvina oikeuksina. Toissijaisesti he vaativat, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määrää vuoden 1999 WRPA:n 12 §:n nojalla, että nämä oikeudet jäävät konkurssipesän ulkopuolelle.

36 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa ensinnäkin pääasiassa sovellettavasta Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännöstä, että on kiistatonta, että pääasiassa kyseessä olevaa eläkejärjestelmää ei ole rekisteröity Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaisissa vuoden 2004 verolain 153 §:n nojalla ja että kyseinen eläkejärjestelmä ei siis ole vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n 2 momentin a kohdassa tarkoitettu hyväksytty eläkejärjestelmä, jonka oikeudet jätettäisiin konkurssipesän ulkopuolelle tämän 11 §:n 1 momentin nojalla.

37 Kyseinen tuomioistuin toteaa lisäksi, että vuoden 1999 WRPA:n 11–16 §:n tarkoituksena on, että eläkeoikeudet perustetaan ja niihin liittyvä veroetu myönnetään, jotta yksityiset saisivat taloudellista tukea tulevan eläkkeelle jäämisensä yhteydessä, eikä velkojien taloudellisten etujen suojaamiseksi tilanteessa, jossa yksityinen joutuu konkurssiin ennen eläkkeelle jäämistään, ja että lukuun ottamatta niin kutsuttuja ”liiallisia” maksuja nämä oikeudet jäävät konkurssipesän ulkopuolelle.

38 Vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ää sovelletaan yleisesti vain verotuksellisesti hyväksyttyihin järjestelyihin, koska yksi näiden järjestelmien erityispiirteistä on se, että niiden perusteella annettavia etuuksia on rajoitettu.

39 Sitä vastoin etuuksia, jotka voidaan suorittaa vuoden 1999 WRPA:n 12 §:ssä tarkoitettujen muiden kuin hyväksyttyjen järjestelmien perusteella, ei ole rajoitettu, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan voisi selittää, minkä vuoksi niitä ei jätetä konkurssipesän ulkopuolelle täysimääräisesti vaan ainoastaan siltä osin kuin ne vastaavat konkurssivelallisen ja hänen perheensä kohtuullisia tarpeita ja konkurssipesän hoitajien tai tuomioistuimen, jolle on tältä osin annettu harkintavaltaa, suostumuksin.

40 Pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän kaltaisen ulkomaisen eläkejärjestelmän rekisteröinti vuoden 2004 verolain 153 §:n nojalla siten, että se johtaa tähän järjestelyyn perustuvien oikeuksien jättämiseen konkurssipesän ulkopuolelle vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n 1 momentin nojalla, on lähtökohtaisesti mahdollista. Siitä syntyy veroetuja, kuten järjestelmään suoritettujen maksujen ja järjestelmään perustuvien tulojen ja arvonnousun verovapautus, mutta siitä aiheutuu myös haittaa, kuten erityisesti sellaisten maksujen rajoittaminen, jotka järjestelmästä voidaan suorittaa ilman veroa.

41 Näin ollen tällainen rekisteröinti ei ole pelkkä muodollisuus vaan toimenpide, jolla on merkittäviä seurauksia.

42 On lisäksi ilmeistä, että unionin jäsenvaltioiden kansalaiset ovat Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia todennäköisemmin hankkineet sellaisiin järjestelmiin kuuluvia eläkeoikeuksia, joita ei ole rekisteröity vuoden 2004 verolain 153 §:n nojalla.

43 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo tältä osin, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen eläkejärjestelmän, joka on perustettu siten, että se täyttää Irlannin verolainsäädännön mukaiset hyväksymisedellytykset, hallinnoijat eivät välttämättä halua, että tämä järjestely täyttää myös Yhdistyneen kuningaskunnan verolainsäädännössä asetetut hyväksymisedellytykset.

44 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo lisäksi, että koska eläkejärjestelmä täyttää edellä 14 kohdassa mainitussa vuoden 2006 asetuksessa asetetut edellytykset, sitä voidaan pitää vuoden 2004 verolain 150 §:n 7 momentissa tarkoitettuna ”ulkomaisena eläkejärjestelmänä”, erityisesti jos kyse on ammatillisesta eläkejärjestelmästä, jota valvoo elin, joka on sijoittautunut siihen maahan tai sille alueelle, jossa järjestelmä on perustettu.

45 On kuitenkin niin, että koska kyseessä olevan eläkejärjestelmän hallinnoijat eivät ole toteuttaneet tarvittavia toimenpiteitä, jotta järjestelmä täyttäisi vuoden 2004 verolain liitteessä 33 olevassa 5.1 kohdassa tarkoitetut edellytykset, jotka koskevat muun muassa järjestelmän ilmoittamista Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaisille, selvitystä siitä, että kyse on eläkejärjestelmästä, ja sitoumuksen antamista siitä, että näiden viranomaisten tiettyjä tietopyyntöjä noudatetaan, mainittua järjestelmää ei voida pitää ITEPA:n 308A §:ssä tarkoitettuna vaatimukset täyttävänä eläkejärjestelmänä, joten tästä järjestelmästä johtuvia oikeuksia ei jätetä konkurssipesän ulkopuolelle vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n 1 momentin nojalla.

46 Vaikka näitä edellytyksiä ei tosin olisi vaikea täyttää eivätkä ne käytännössä merkitse erityisen raskaiden vaatimusten noudattamista, eläkejärjestelmän hallinnoijilla ei yleensä ole suurta kiinnostusta ryhtyä tarvittaviin toimiin, jotta järjestelmästä voisi tulla ITEPA:n 308A §:ssä tarkoitettu vaatimukset täyttävä eläkejärjestelmä.

47 Asia olisi toisin vain tilanteessa, jollaisesta ei kuitenkaan ole kyse pääasiassa ja jossa ajatuksena on, että Yhdistyneeseen kuningaskuntaan asettautuneet edunsaajat suorittavat maksuja järjestelmään tai niitä suoritetaan heidän lukuunsa.

48 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo lisäksi, että vaikka pääasiassa kyseessä oleva eläkejärjestelmä voidaan luokitella vuoden 1999 WRPA:n 12 §:ssä tarkoitetuksi muuksi kuin hyväksytyksi eläkejärjestelmäksi, säännökset, jotka koskevat tällaiseen järjestelmään perustuvien oikeuksien jättämistä konkurssipesän ulkopuolelle, ovat konkurssiin asetetun kannalta epäedullisempia, koska niissä säädetään konkurssiin asetetun eläkeoikeuksia vähemmän suojaavasta järjestelmästä kuin vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä hyväksyttyjen eläkejärjestelmien osalta säädetty järjestelmä.

49 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo seuraavaksi pääasiassa kyseessä olevan tilanteen arvioinnista unionin oikeuden kannalta, että pääasiallinen kysymys on, voivatko kansallisen oikeuden säännökset, jotka koskevat eläkeoikeuksien jättämistä konkurssipesän ulkopuolelle, vaikuttaa jollain tavalla sijoittautumisoikeuteen tai kuuluvatko ne jollain muulla perusteella SEUT 49 artiklan soveltamisalaan.

50 Kyseinen tuomioistuin toteaa, että M ym. ovat väittäneet tältä osin, ettei ole tarpeen osoittaa, että kyseisillä kansallisen oikeuden säännöksillä voi olla sijoittautumisvapautta ehkäisevä vaikutus, eikä verrata keskenään siirtotyöläisen tilannetta vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja alkuperäjäsenvaltiossa.

51 M ym:iden mukaan on pikemminkin verrattava keskenään siirtotyöläisen tilannetta vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja oman maan kansalaisten tilannetta tässä samassa jäsenvaltiossa. Eläkeoikeuksien jättäminen vapaata liikkuvuutta koskevaa oikeuttaan käyttäneen henkilön konkurssipesän ulkopuolelle on SEUT 49 artiklassa, luettuna yhdessä direktiivin 2004/38 24 artiklan kanssa, taattu sosiaalinen etu.

52 Ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa pesänhoitajat sitä vastoin väittävät, että kyseessä olevat kansallisen oikeuden säännökset ja erityisesti vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n säännökset eivät edes sinällään tarkasteltuina rajoita M:n sijoittautumisvapautta. Ne eivät näet näytä saaneen häntä luopumaan tämän oikeuden käyttämisestä. Ei ole myöskään osoitettu, että nämä säännökset olisivat kokonaisuutena arvioiden epäedullisempia kuin vastaavat Irlannin oikeuden säännökset. Direktiivin 2004/38 24 artiklan osalta on SEUT 21 artiklaa sovellettaessa otettava huomioon kansallisten maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen erilaisuus siltä osin kuin niitä ei ole yhdenmukaistettu.

53 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lopuksi tehneensä väliaikaisen päätelmän, jonka mukaan konkurssin vaikutus eläkeoikeuksiin, jotka ovat kertyneet oikeuttaan sijoittautua itsenäisenä ammatinharjoittajana toiseen jäsenvaltioon käyttäneelle henkilölle hänen alkuperäjäsenvaltiossaan ennen konkurssiin julistamista, on riittävän läheisessä yhteydessä tämän oikeuden käyttämiseen voidakseen kuulua SEUT 49 artiklan soveltamisalaan.

54 Kyseinen tuomioistuin katsoo, että eläkeoikeuksien jättämistä konkurssipesän ulkopuolelle koskevat Yhdistyneen kuningaskunnan säännökset, joiden nojalla ainoastaan hyväksyttyjen eläkejärjestelmien mukaisten oikeuksien haltijat voivat saada vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n mukaista täysimääräistä suojaa, voivat, vaikka niissä ei nimenomaisesti viitata kansalaisuuteen, vaikuttaa huomattavasti suurempaan osaan muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, jotka käyttävät sijoittautumisoikeuttaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kuin Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisiin, joten ne merkitsevät SEUT 49 artiklassa ja direktiivin 2004/38 24 artiklassa kiellettyä sosiaalisen edun saamiseen liittyvää syrjintää.

55 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo lisäksi, että jos unionin tuomioistuin toteaa tällaisen syrjinnän vastauksessaan sen kysymyksiin, syrjintä voidaan poistaa vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n unionin oikeuden mukaisella tulkinnalla siten, että tämän säännöksen soveltaminen ulotetaan koskemaan eläkejärjestelmää, jonka toisen jäsenvaltion veroviranomaiset ovat hyväksyneet tai rekisteröineet, varsinkin kun tämä tulkinta vastaisi asianomaisilla säännöksillä tavoiteltua päämäärää eli sen varmistamista, että eläkeoikeuksia suojataan konkurssitilanteessa täysimääräisesti vain silloin, kun ne perustuvat järjestelmiin, jotka toimivaltaiset veroviranomaiset ovat hyväksyneet, rekisteröineet tai tunnustaneet siinä jäsenvaltiossa, jossa ne on perustettu.

56 Tässä tilanteessa High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (business and property courts, insolvency and companies list) (Englannin ja Walesin alioikeus, Chancery-osasto, Yhdistynyt kuningaskunta) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Kun jäsenvaltion kansalainen on käyttänyt SEUT 21 ja SEUT 49 artiklan sekä [direktiivin 2004/38] mukaisia oikeuksiaan muuttamalla tai asettumalla Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, onko näiden määräysten kanssa yhteensopivaa se, että [vuoden 1999 WRPA:n] 11 §:ssä eläkejärjestelmän mukaiset eläkeoikeudet, mukaan lukien toisessa jäsenvaltiossa perustetun ja verotuksessa hyväksytyn eläkejärjestelmän eläkeoikeudet, jätetään konkurssin ulkopuolelle, jos eläkejärjestelmä on konkurssihetkellä rekisteröity [vuoden 2004 verolain] 153 §:n mukaisesti tai se on määritetty [asetuksen 2/2002] 2 §:ssä ja se on siten hyväksytty verotuksessa Yhdistyneessä kuningaskunnassa?

2) Onko ensimmäiseen kysymykseen vastaamisen kannalta aiheellista tai tarpeen
   a) määrittää, onko henkilö muuttanut Yhdistyneeseen kuningaskuntaan pääasiallisesti sitä varten, että hänet asetetaan konkurssiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa?
   b) ottaa huomioon i) konkurssivelallisen saatavissa olevat suojat muiden kuin hyväksyttyjen eläkejärjestelmien osalta vuoden 1999 WRPA:n 12 §:n mukaisesti ja ii) pesänhoitajien mahdollisuus saada takaisin hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin maksetut summat?
   c) ottaa huomioon Yhdistyneessä kuningaskunnassa rekisteröityjä ja verotuksessa hyväksyttyjä eläkejärjestelmiä koskevat vaatimukset?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavia huomautuksia

57 Aluksi on todettava ensinnäkin, että – kuten myös ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa – unionin tuomioistuimella on Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan eroamisesta Euroopan unionista ja Euroopan atomienergiayhteisöstä tehdyn sopimuksen (EUVL 2020, L 29, s. 7; jäljempänä erosopimus) 86 artiklan 2 kohdan nojalla edelleen toimivalta antaa ennakkoratkaisu käsiteltävänä olevasta pyynnöstä, koska pyyntö on esitetty ennen siirtymäkauden eli 31.12.2020 päättyneen ajanjakson loppua.

58 Koska lisäksi on selvää, että M on Irlannin kansalaisena unionin kansalainen, joka on käyttänyt unionin oikeuden mukaisesti oikeuttaan asua Yhdistyneessä kuningaskunnassa ennen kyseisen siirtymäkauden päättymistä, ja että hän asuu siellä yhä tämän ajanjakson päätyttyä, hän saa erosopimuksen 10 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla tämän sopimuksen tarjoamaa suojaa.

59 Erosopimuksen 25 artiklan 1 kohdan mukaan M:llä on itsenäisenä ammatinharjoittajana ”vastaanottavassa valtiossa” eli Yhdistyneessä kuningaskunnassa – jollei SEUT 51 ja SEUT 52 artiklassa säädetyistä rajoituksista, joilla ei ole merkitystä pääasiassa, muuta johdu – muun muassa SEUT 49 artiklassa taatut oikeudet, joihin kuuluu ”oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia”.

60 Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää vastausta kysymyksiinsä SEUT 21 ja SEUT 49 artiklan sekä direktiivin 2004/38 24 artiklan 1 kohdan kannalta, on toiseksi selvitettävä, mitä näistä säännöksistä ja määräyksistä sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa.

61 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 21 artiklan 1 kohdasta, jossa ilmaistaan yleisesti jokaisella unionin kansalaisella oleva oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, on työntekijöiden vapaan liikkuvuuden osalta erityinen ilmaus SEUT 45 artiklassa, sijoittautumisvapauden osalta SEUT 49 artiklassa ja palvelujen tarjoamisen vapauden osalta SEUT 56 artiklassa. Jos siis pääasia kuuluu SEUT 45 artiklan, SEUT 49 artiklan tai SEUT 56 artiklan soveltamisalaan, unionin tuomioistuimen ei ole tarpeen lausua SEUT 21 artiklan tulkinnasta (ks. vastaavasti mm. tuomio 11.9.2007, Schwarz ja Gootjes-Schwarz, C-76/05, EU:C:2007:492, 34 kohta ja tuomio 11.9.2007, komissio v. Saksa, C-318/05, EU:C:2007:495, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

62 Lisäksi yhtä vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jonkin jäsenvaltion kansalaisten vapauteen sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia (tuomio 21.2.2006, Ritter-Coulais, C-152/03, EU:C:2006:123, 19 kohta ja tuomio 14.3.2019, Jacob ja Lennertz, C-174/18, EU:C:2019:205, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

63 Jäsenvaltioiden kansalaisilla on erityisesti suoraan EUT-sopimukseen perustuva oikeus lähteä alkuperävaltiostaan, siirtyä toisen jäsenvaltion alueelle ja oleskella siellä taloudellisen toiminnan harjoittamiseksi (tuomio 1.4.2008, Gouvernement de la Communauté française ja gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2080:178, 44 kohta).

64 Kun otetaan huomioon nämä periaatteet, on todettava, että pääasia kuuluu kiistatta SEUT 49 artiklan soveltamisalaan.

65 On nimittäin selvää, että ennen kuin M asetettiin konkurssiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa, hän oli lähtenyt Irlannista, jossa hän toimi pääasiallisesti tai jopa yksinomaan Irlannin markkinoilla itsenäisenä ammatinharjoittajana, asettuakseen pysyvästi Yhdistyneeseen kuningaskuntaan harjoittaakseen siellä tätä samaa toimintaa tämän valtion markkinoilla.

66 Pääasia koskee lisäksi M:n eläkejärjestelmään perustuvia eläkeoikeuksia, jotka ovat peräisin hänen toiminnastaan alkuperävaltiossaan itsenäisenä ammatinharjoittajana ennen kuin hän sijoittautui vastaanottavaan jäsenvaltioon (ks. analogisesti tuomio 14.3.2019, Jacob ja Lennertz, C-174/18, EU:C:2019:205, 22 kohta).

67 Tästä seuraa, että SEUT 49 artiklaa voidaan selvästi soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisiin tosiseikkoihin, joten tämän tuomion 61 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimen ei ole tarpeen lausua SEUT 21 artiklan tulkinnasta.

68 Sama pätee direktiivin 2004/38 24 artiklan 1 kohdan osalta, joka ilmentää SEUT 18 artiklaa vahvistamalla kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon yleisen periaatteen, jota sovelletaan kaikkiin vastaanottavan jäsenvaltion alueella tämän direktiivin nojalla asuviin unionin kansalaisiin.

69 Koska direktiivin 2004/38 24 artiklan 1 kohtaa sovelletaan sen sanamuodon mukaan ainoastaan, ”jollei perussopimuksessa ja johdetussa oikeudessa annetuista nimenomaisista erityismääräyksistä muuta johdu”, tätä säännöstä ei sovelleta itsenäisesti, jos EUT-sopimuksessa on syrjinnän kieltävä erityissääntö, jota voidaan soveltaa asianomaisessa tilanteessa (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2020, Jobcenter Krefeld, C-181/19, EU:C:2020:794, 78 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

70 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kielto on pantu täytäntöön erityissäännöllä muun muassa työntekijöiden vapaan liikkuvuuden alalla SEUT 45 artiklalla, sijoittautumisvapauden alalla SEUT 49 artiklalla ja palvelujen tarjoamisen vapauden alalla SEUT 56–SEUT 62 artiklalla (ks. vastaavasti tuomio 24.5.2011, komissio v. Luxemburg, C-51/08, EU:C:2011:336, 80 kohta ja tuomio 18.6.2019, Itävalta v. Saksa, C-591/17, EU:C:2019:504, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Koska pääasiassa kyseessä oleva tilanne kuuluu selvästi kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen, joka on pantu täytäntöön sijoittautumisvapauden alalla SEUT 49 artiklaan sisältyvällä erityissäännöllä, soveltamisalaan, unionin tuomioistuimen ei ole tarpeen ottaa kantaa direktiivin 2004/38 24 artiklan 1 kohdan tulkintaan.

72 Ennakkoratkaisukysymyksiä on näin ollen tarkasteltava pelkästään SEUT 49 artiklan kannalta.

73 Näin ollen on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kahdella kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, pääasiallisesti, onko SEUT 49 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä jäsenvaltion oikeussäännölle, jonka mukaan eläkejärjestelmään perustuvien eläkeoikeuksien lähtökohtaisesti täysimääräinen ja automaattinen jättäminen konkurssipesän ulkopuolelle edellyttää, että konkurssiin asettamisajankohtana asianomainen järjestelmä oli hyväksytty verotuksessa tässä valtiossa, kun tämä vaatimus asetetaan tilanteessa, jossa unionin kansalainen, joka on ennen konkurssiin asettamistaan käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen asettautumalla pysyvästi tähän samaan valtioon toimiakseen siellä itsenäisenä ammatinharjoittajana, saa eläkeoikeuksia eläkejärjestelmästä, joka on perustettu ja hyväksytty verotuksessa hänen alkuperävaltiossaan.

Sijoittautumisvapautta koskevan rajoituksen olemassaolo

74 Aluksi on muistutettava, että – kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee – pääasia koskee Irlannin kansalaista M:ää, jota koskeva konkurssimenettely aloitettiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa asetuksen N:o 1346/2000 3 artiklan mukaisesti, koska hän kiinteistöalan toimintansa sinne siirrettyään oli muuttanut ja siirtänyt pääintressiensä keskuksen sinne ennen kuin hänet asetettiin siellä konkurssiin.

75 Tässä yhteydessä on korostettava, että se, että asetuksen N:o 1346/2000 4 artiklassa säädetyn sovellettavaa lakia koskevan säännön mukaan vuoden 1999 WRPA:n 11 § lex fori concursusiin kuuluvana sääntönä ei millään tavoin merkitse sitä, että tätä säännöstä ei valvottaisi siltä osin, onko se yhdenmukainen EUT-sopimuksessa taattujen perusvapauksien kanssa.

76 Koska maksukyvyttömyyttä koskevaa aineellista oikeutta ei ole yhdenmukaistettu unionin oikeuden tasolla, se kuuluu yhä nykyisin laajalti jäsenvaltioiden toimivaltaan, mutta niiden on kuitenkin käytettävä tätä toimivaltaa noudattaen unionin oikeutta, myös EUT-sopimuksessa taattuja perusvapauksia.

77 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, Yhdistyneen kuningaskunnan maksukyvyttömyyslainsäädännössä, joka koskee maksukyvyttömyysmenettelyn piiriin kuuluvaa omaisuutta, säädetään lähinnä kahdentyyppisestä konkurssivelallisen eläkeoikeuksien suojasta.

78 Ensimmäinen suoja, jota M ym. kutsuvat ”kultaiseksi suojaksi” ja jota vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n mukaan annetaan oikeuksille, jotka perustuvat ”hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin”, joihin kuuluvat vuoden 2004 verolain 153 §:n nojalla rekisteröidyt eläkejärjestelmät ja ITEPA:n 308A §:ssä

tarkoitetut ”vaatimukset täyttävät ulkomaiset eläkejärjestelmät”, on täysimääräistä suojaa, koska lähtökohtaisesti kaikki eläkeoikeudet jätetään konkurssipesän ulkopuolelle, ja automaattista, koska konkurssivelallisella on oikeus tähän konkurssipesän ulkopuolelle jättämiseen, kun verolainsäädännössä asetetut edellytykset täyttyvät asianomaisen järjestelmän osalta, vaikka vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä säädetyn suojan puitteissa pesänhoitajat voivat palauttaa konkurssipesään yhtäältä niin sanotut liialliset maksut ja vaikka toisaalta maksuja, joita järjestelmän hallinnoija voi suorittaa ilman veroa, on rajoitettu.

79 Toinen suoja, jota M ym. kutsuvat ”pronssisuojaksi” ja jota vuoden 1999 WRPA:n 12 §:n mukaan annetaan oikeuksille, jotka perustuvat ”muihin kuin hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin”, on sitä vastoin osittaista suojaa, koska eläkeoikeudet jätetään konkurssipesän ulkopuolelle vain siltä osin kuin ne vastaavat konkurssivelallisen ja hänen perheensä mahdollisia tulevia tarpeita, ja harkinnanvaraista, koska konkurssivelallisen on haettava tätä konkurssipesän ulkopuolelle jättämistä, ja se on hyväksyttävä joko konkurssipesän hoitajan toimesta tai tuomioistuimen, jolle on tältä osin varattu harkintavaltaa, antamalla määräyksellä.

80 Siitä, merkitseekö vuoden 1999 WRPA:n 11 § pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa SEUT 49 artiklassa vahvistetun sijoittautumisvapauden rajoitusta, koska sillä evätään tässä säännöksessä säädetyn kaltainen eläkeoikeuksien jättäminen konkurssipesän ulkopuolelle, on todettava, että kyseisessä artiklassa taataan se, että jäsenvaltion kansalaisia, jotka haluavat toimia itsenäisenä ammatinharjoittajana toisessa jäsenvaltiossa, kohdellaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa samalla tavalla kuin sen omia kansalaisia, ja kielletään kaikenlainen kansalaisuuden perusteella tapahtuva syrjintä, joka estää tällaiseen toimintaan ryhtymisen tai sen harjoittamisen. Siten kiellettyjä ovat kaikki esteet, jotka kohdistuvat muiden jäsenvaltioiden kansalaisten toimintaan itsenäisenä ammatinharjoittajana ja joissa on kyse muiden jäsenvaltioiden kansalaisten erilaisesta kohtelusta valtion omiin kansalaisiin verrattuna ja joista on säädetty jäsenvaltion laeissa, asetuksissa tai hallinnollisissa määräyksissä tai jotka johtuvat tällaisen säädöksen tai hallinnollisen menettelyn soveltamisesta (ks. vastaavasti tuomio 8.6.1999, Meeusen, C-337/97, EU:C:1999:284, 27 kohta).

81 Muistutettakoon tässä yhteydessä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sekä SEUT 45 artiklaan että asetuksen N:o 492/2011 7 artiklaan otetulla yhdenvertaisen kohtelun säännöllä ei kielletä ainoastaan kansalaisuuteen perustuvaa ilmeistä syrjintää vaan myös kaikki sellaiset peitellyn syrjinnän muodot, joissa tosiasiallisesti päädytään samaan lopputulokseen muita erotteluperusteita soveltamalla (tuomio 10.10.2019, Krah, C-703/17, EU:C:2019:850, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

82 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt tässä asiayhteydessä, että kansallisen oikeuden säännöstä, vaikka sitä sovellettaisiin erotuksetta kaikkiin työntekijöihin heidän kansalaisuudestaan riippumatta, on pidettävä välillisesti syrjivänä, jos sen vaikutukset kohdistuvat sen ominaislaadun vuoksi enemmän työntekijöihin, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, kuin kotimaisiin työntekijöihin ja jos säännöksellä saatetaan sen vuoksi kohdella ensiksi mainittuja huonommin, jollei se ole objektiivisesti perusteltua ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään (tuomio 10.10.2019, Krah, C-703/17, EU:C:2019:850, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

83 Jotta kansallisen säännöksen voitaisiin katsoa olevan välillisesti syrjivä, ei ole välttämätöntä, että sillä suosittaisiin kaikkia kyseisen jäsenvaltion kansalaisia tai että sillä asetettaisiin epäedulliseen asemaan ainoastaan muiden jäsenvaltioiden mutta ei kyseisen jäsenvaltion kansalaisia (tuomio 5.12.2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken, C-514/12, EU:C:2013:799, 27 kohta).

84 Tässä yhteydessä ei myöskään ole tarpeen todeta, että kyseessä oleva kansallinen säännös kohdistuu käytännössä vaikutukseltaan suhteessa paljon suurempaan osaan siirtotyöläisistä. Riittävää on jo se, että tämä säännös on omiaan vaikuttamaan tällä tavalla (tuomio 18.12.2014, Larcher, C-523/13, EU:C:2014:2458, 33 kohta; ks. vastaavasti myös tuomio 2.4.2020, PF ym., C-830/18, EU:C:2020:275, 31 ja 32 kohta).

85 Vaikka periaatteita, jotka vahvistetaan tämän tuomion 80–84 kohdassa mieleen palautetussa oikeuskäytännössä, joka on M:n esittämän argumentaation ytimessä ja jota ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pitää merkityksellisenä pääasiassa suorittamassaan väliaikaisessa arvioinnissa, on sittemmin kehitetty mm. 23.5.1996 annetun tuomion O'Flynn (C-237/94, EU:C:1996:206, 21 kohta) jälkeen sekä SEUT 45 artiklassa että asetuksen N:o 492/2011 7 artiklassa vahvistetun yhdenvertaista kohtelua koskevan säännön erityisessä yhteydessä, niitä ei sovelleta yksinomaan työntekijöinä toimiviin siirtotyöläisiin vaan myös mutatis mutandis SEUT 49 artiklan yhteydessä M:n kaltaisiin itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiviin siirtotyöläisiin (ks. vastaavasti tuomio 14.3.2019, Jacob ja Lennertz, C-174/18, EU:C:2019:205, 23 kohta).

86 Unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä on nimittäin katsottu, että kaikilla henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevilla EUT-sopimuksen määräyksillä on tarkoitus helpottaa jäsenvaltioiden kansalaisten kaikenlaista ansiotyön tekemistä unionin alueella, ja kyseisten määräysten vastaisia ovat toimenpiteet, joilla voi olla epäsuotuisa vaikutus näihin kansalaisiin, kun he haluavat harjoittaa taloudellista toimintaa toisen jäsenvaltion alueella (tuomio 21.2.2006, Ritter-Coulais, C-152/03, EU:C:2006:123, 33 kohta ja tuomio 1.4.2008, Gouvernement de la Communauté française ja gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

87 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 80–84 kohdassa mieleen palautetussa oikeuskäytännössä vahvistetut periaatteet, on todettava pääasiallisesti ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tavoin, että vaikka vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n edun epäämistä sovelletaan erotuksetta siirtotyöläisiin ja kotimaisiin työntekijöihin tämän säännöksen luonteen vuoksi ja etenkin sen vuoksi, että kyseisen säännöksen nojalla ei voida hakea ulkomaisen eläkejärjestelmän hyväksymistä konkurssin jälkeen, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, se on käytännössä omiaan vaikuttamaan suhteessa paljon suurempaan osaan siirtotyöläisistä kuin kotimaisista työntekijöistä, minkä vuoksi on olemassa vaara siitä, että sillä asetetaan epäedullisempaan asemaan erityisesti ensiksi mainitut, niin että tämän kansallisen säännöksen on katsottava olevan välillisesti syrjivä ainakin, jollei se ole objektiivisesti perusteltu ja oikeassa suhteessa sillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

88 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, kotimaiset itsenäiset ammatinharjoittajat saavat yleensä vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä säädettyä suojaa siltä osin kuin on kyse heidän eläkeoikeuksistaan, jotka perustuvat Yhdistyneessä kuningaskunnassa perustettuihin eläkejärjestelmiin, koska Yhdistyneen kuningaskunnan verolainsäädännön mukaisten veroetujen vuoksi nämä järjestelmät useimmiten rekisteröidään Yhdistyneen kuningaskunnan vuoden 2004 verolain 153 §:n nojalla ja siten hyväksytään Yhdistyneen kuningaskunnan verotuksessa.

89 Itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivilla siirtotyöläisillä on sitä vastoin useimmissa tapauksissa eläkeoikeuksia, jotka perustuvat eläkejärjestelmiin, jotka on perustettu ja hyväksytty verotuksessa heidän alkuperäjäsenvaltiossaan tai jossakin muussa jäsenvaltiossa, jossa he ovat olleet taloudellisesti aktiivisia, ja joita ei yleensä ole hyväksytty verotuksessa Yhdistyneessä kuningaskunnassa, joten näihin järjestelmiin perustuvat eläkeoikeudet saavat – kun otetaan

huomioon myös se, että näille järjestelmille ei useimmiten voida hakea hyväksyntää konkurssin jälkeen, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava – vain vuoden 1999 WRPA:n 12 §:n mukaista muille kuin hyväksytyille eläkejärjestelmille tarkoitettua suojaa, joka on huomattavasti suppeampi.

90 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tällaisten ulkomaisten eläkejärjestelmien hallinnoijat eivät yleensä toteuta tarvittavia toimenpiteitä, vaikka tämä ei sinänsä olisi vaikeaa, näiden järjestelmien hyväksymiseksi myös Yhdistyneessä kuningaskunnassa, jotta ne palvelisivat niiden edunsaajista tiettyjen tarpeita, rekisteröimällä asianomainen järjestelmä vuoden 2004 verolain 153 §:n nojalla tai täyttämällä ITEPA:n 308A §:ssä tarkoitetun ”vaatimukset täyttävän eläkejärjestelmän” edellytykset.

91 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa kuitenkin, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten ulkomaisten eläkejärjestelmien rekisteröinti vuoden 2004 verolain 153 §:n nojalla on lähtökohtaisesti mahdollista, mutta se on toimenpide, joka voi aiheuttaa merkittäviä seurauksia, koska se johtaa tiettyihin haittoihin, jotka liittyvät erityisesti niiden maksujen rajoittamiseen, jotka järjestelmästä voidaan suorittaa ilman veroa.

92 Kyseinen tuomioistuin huomauttaa myös, että vaikka käytännössä edellytykset sille, että tällaiset ulkomaiset eläkejärjestelmät hyväksytään ITEPA:n 308A §:ssä tarkoitettuina ”vaatimukset täyttävinä eläkejärjestelminä”, eivät merkitse erityisen raskaiden vaatimusten noudattamista, on kuitenkin yleensä niin, että näiden eläkejärjestelmien hallinnoijilla ei juuri ole intressiä toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä, jotta ne täyttäisivät vaaditut edellytykset, paitsi – mistä ei ole kyse pääasiassa – jos ajatuksena on maksujen suorittaminen järjestelmään Yhdistyneeseen kuningaskuntaan asettautuneiden edunsaajien toimesta tai heidän lukuunsa.

93 Näin ollen on katsottava, että vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä, siltä osin kuin siinä asetetaan eläkeoikeuksien lähtökohtaisesti täysimääräisen ja automaattisen konkurssipesän ulkopuolelle jättämisen edellytykseksi se, että eläkejärjestelmä, johon nämä oikeudet perustuvat, hyväksytään ennakolta verotuksessa, myös silloin, kun kyse on – kuten pääasiassa – eläkejärjestelmästä, joka on perustettu ja jo hyväksytty asianomaisen unionin kansalaisen alkuperäjäsenvaltiossa ennen hänen asettautumistaan pysyvästi Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, on vastoin SEUT 49 artiklassa vahvistettua yhdenvertaisen kohtelun sääntöä ja merkitsee siten tässä määräyksessä kiellettyä sijoittautumisvapauden rajoitusta, jollei tämä rajoitus ole oikeutettu unionin oikeuden perusteella.

94 Tätä tulkintaa ei voida kyseenalaistaa pesänhoitajien esittämillä väitteillä.

95 Ensinnäkin on hylättävä väite, joka perustuu lähinnä unionin tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön ja erityisesti 27.1.2000 annetun tuomion Graf (C-190/98, EU:C:2000:49) 24 ja 25 kohtaan, joiden mukaan ei voida väittää, että pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö on omiaan saamaan itsenäisen ammatinharjoittajan luopumaan sijoittautumisvapauden käyttämisestä, jos siinä tapauksessa, että hänet asetetaan myöhemmin konkurssiin vastaanottavassa jäsenvaltiossa, on olemassa vaara siitä, että hänen eläkeoikeutensa eivät saa riittävää suojaa, koska ajankohtana, jolloin tätä vapautta käytetään, konkurssi on tuleva ja hypoteettinen tapahtuma, jota on tämän oikeuskäytännön mukaan pidettävä liian satunnaisena ja välillisenä.

96 Unionin kansalaisen alkuperäjäsenvaltiossa kertyneiden eläkeoikeuksien asianmukainen suoja konkurssitilanteessa on tekijä, jonka unionin kansalainen voi ottaa huomioon tehdessään päätöksen siirtyä toiseen jäsenvaltioon työskennelläkseen siellä pysyvästi, etenkin, jos tälle kansalaiselle on jo kertynyt eläkeoikeuksia alkuperäjäsenvaltiossaan tai muussa jäsenvaltiossa, jossa hän on ollut taloudellisesti aktiivinen.

97 Näin ollen on niin, että vaikka taloudellisesti aktiivisen siirtotyöläisen asemassa olevan itsenäisen ammatinharjoittajan konkurssi on yleensä tuleva ja hypoteettinen tapahtuma ajankohtana, jolloin hän käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, sitä ei voida pitää liian satunnaisena ja välillisenä seikkana sen poissulkemiseksi, että kyseessä oleva kansallinen toimenpide on omiaan rajoittamaan sijoittautumisvapautta.

98 Toiseksi ei voida myöskään hyväksyä väitettä, jonka mukaan henkilön, joka muuttaa vapaaehtoisesti toiseen jäsenvaltioon julistautuakseen siellä konkurssiin tai joka on tietoinen todennäköisestä konkurssistaan tässä valtiossa, ei voi missään tapauksessa saada riitauttaa lex fori concursusin muodostavaa kyseisen jäsenvaltion maksukyvyttömyysjärjestelmää EUT-sopimuksessa taatun perusvapauden perusteella.

99 Vaikka oletettaisiin, että M:llä, joka asettui Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, olisi ollut aikomus julistautua siellä konkurssiin, jotta hän voisi muun muassa tai pääasiallisesti hyötyä tietyistä Yhdistyneen kuningaskunnan maksukyvyttömyyslainsäädännöstä johtuvista eduista, kuten melko lyhyestä 12 kuukauden määräajasta, jonka jälkeen konkurssivelallinen on lähtökohtaisesti vapautettu konkurssista, kun tämä määräaika pesänhoitajain mukaan on Irlannissa 12 vuotta, on todettava, että unionin tuomioistuimen käytettävissä olevaan asiakirja-aineistoon ei sisälly mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin päätellä, että M:n toimintaan liittyisi oikeuden väärinkäyttöä tai vilppiä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla (ks. mm. tuomio 9.3.1999, Centros, C-212/97, EU:C:1999:126, 24 kohta).

100 On kuitenkin selvää, että M oli ennen konkurssiaan tosiasiallisesti siirtänyt pääintressiensä keskuksen Irlannista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan hyväksyen lisäksi kaikki tämän valinnan seuraukset, mukaan lukien sen, että kyseisen maan verolainsäädäntöä sovelletaan häneen, mistä lisäksi seurasi, että Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimet olivat toimivaltaisia aloittamaan häntä koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn asetuksen N:o 1346/2000 3 artiklan mukaisesti, joten häntä ei voida myöskään moittia siitä, että hän olisi turvautunut oikeuspaikkakeinotteluun (forum shopping).

101 Kolmanneksi pesänhoitajat katsovat, että M ei voi perusvapauteen vetoamalla ikään kuin poimia rusinoita pullasta siten, että hän voi luoda oman tahtonsa mukaisen maksukyvyttömyysmenettelyn valitsemalla Yhdistyneen kuningaskunnan oikeudessa säädetyt hänelle edulliset maksukyvyttömyysjärjestelmän osatekijät ja hylkäämällä hänelle epäedullisemmat osatekijät, koska tällaisella lähestymistavalla heikennettäisiin asetuksen N:o 1346/2000 tehokasta vaikutusta.

102 Tämän tuomion 75 ja 76 kohdassa jo mainitun lisäksi on todettava, että vaikka vuoden 1999 WRPA:n 11 § kuuluu Yhdistyneen kuningaskunnan maksukyvyttömyyttä koskevien sääntöjen, joista tietyt ovat konkurssivelalliselle edullisempia kuin toiset, laajempaan kokonaisuuteen, tämän säännöksen on – siltä osin kuin siinä säädetään hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin perustuvien eläkeoikeuksien suojajärjestelmästä, joka on konkurssivelalliselle selvästi edullisempi

kuin vuoden 1999 WRPA:n 12 §:ssä säädetty järjestelmä, jota sovelletaan muihin kuin hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin perustuviin eläkeoikeuksiin – sinällään oltava yhteensopiva perusvapauksien kanssa.

103 Neljänneksi ja viimeiseksi on hylättävä myös väite, jonka mukaan vuoden 1999 WRPA:n 11 § ei kuulu SEUT 49 artiklan soveltamisalaan, koska kyseistä 11 artiklaa sovelletaan vasta sen jälkeen, kun sijoittautumisvapautta on käytetty, eli siirtotyöläisen konkurssihetkellä. Lisäksi mahdollisuutta rajoituksen olemassaoloon ei voida kyseenalaistaa pelkästään sillä perusteella, että mainitulla 11 §:llä ei tosiasiallisesti ole ollut liikkuvuutta ehkäisevää vaikutusta M:ään, koska tämä asettautui Yhdistyneeseen kuningaskuntaan kyseisestä säännöksestä huolimatta.

104 Se, ettei siirtotyöläinen voi konkurssin jälkeen hakea niiden eläkeoikeuksiensa, jotka perustuvat hänen alkuperäjäsenvaltiossaan tai muussa jäsenvaltiossa, jossa hän on ollut taloudellisesti aktiivinen, hyväksyttyyn eläkejärjestelmään, jättämistä täysimääräisesti ja automaattisesti konkurssipesän ulkopuolelle vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä säädetyin tavoin, voi ensi näkemältä tehdä sijoittautumisvapauden käyttämisestä pysyvästi Yhdistyneeseen kuningaskuntaan asettautumalla vähemmän houkuttelevaa tällaiselle siirtotyöläiselle, eikä ole tarpeen pohtia, onko pääasiassa kyseessä olevassa tilanteessa tämän säännöstön olemassaolo tosiasiallisesti vaikuttanut ehkäisevästi M:n Yhdistyneeseen kuningaskuntaan asettautumiseen vai ei.

105 Lisäksi unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että EUT-sopimuksen artiklat, jotka koskevat tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaata liikkuvuutta, ovat unionin perusmääräyksiä, ja tämän vapauden kaikenlainen vähäinenkin rajoittaminen on kielletty (tuomio 5.12.2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken, C-514/12, EU:C:2013:799, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

Sijoittautumisvapauden rajoituksen oikeuttaminen

106 Kuten tämän tuomion 93 kohdassa on todettu, vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä, siltä osin kuin siinä asetetaan eläkeoikeuksien lähtökohtaisesti täysimääräisen ja automaattisen konkurssipesän ulkopuolelle jättämisen edellytykseksi se, että eläkejärjestelmä, johon nämä oikeudet perustuvat, hyväksytään ennakolta verotuksessa myös silloin, kun kyse on – kuten pääasiassa – eläkejärjestelmästä, joka on perustettu ja jo hyväksytty asianomaisen unionin kansalaisen alkuperäjäsenvaltiossa ennen hänen asettautumistaan pysyvästi Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, on vastoin SEUT 49 artiklassa vahvistettua yhdenvertaisen kohtelun sääntöä ja merkitsee siten tässä määräyksessä kiellettyä sijoittautumisvapauden rajoitusta, jollei tämä rajoitus ole oikeutettu unionin oikeuden perusteella, mikä on siis tarkistettava.

107 Tältä osin on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että EUT-sopimuksessa taatun perusvapauden rajoitus voidaan hyväksyä ainoastaan sillä edellytyksellä, että kyseessä oleva kansallinen toimenpide vastaa yleistä etua koskevaa pakottavaa syytä, se on omiaan takaamaan sillä tavoiteltavan päämäärän toteutumisen eikä se mene pidemmälle kuin on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi (tuomio 3.2.2021, Fussl Modestraße Mayr, C-555/19, EU:C:2021:89, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

108 Koska vuoden 1999 WRPA:n 11 § merkitsee sijoittautumisvapauden rajoitusta siitä syystä, että se on välillisesti syrjivä kansalaisuuden perusteella, tällainen rajoitus voidaan hyväksyä ainoastaan, jos se on objektiivisesti perusteltu ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään (tuomio 10.10.2019, Krah, C-703/17, EU:C:2019:850, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

109 Sen tarkasteleminen, onko kyseessä oleva rajoitus objektiivisesti perusteltu, vastaa kuitenkin pääasiallisesti mahdollisen yleistä etua koskevalla pakottavalla syyllä perustelemisen tarkastelua, minkä johdosta nämä molemmat tarkastelut on suoritettava samalla tavalla (ks. vastaavasti tuomio 3.2.3021, Fussl Modestraße Mayr, C-555/19, EU:C:2021:89, 105 kohta).

Sellaisen yleistä etua koskevan pakottavan syyn olemassaolo, jolla sijoittautumisvapauden rajoitus voidaan oikeuttaa

110 Aluksi on todettava, että Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ei ole esittänyt kirjallisia huomautuksia tässä oikeudenkäynnissä ja että maksukyvyttömyysviraston ohjeista ilmenee, että tämän Yhdistyneen kuningaskunnan julkisen elimen mukaan jäsenvaltioissa tunnustettuja tai hyväksyttyjä eläkejärjestelmiä on kohdeltava yhdenvertaisesti, niin että näihin järjestelmiin perustuviin oikeuksiin on voitava soveltaa vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä säädettyä konkurssipesän ulkopuolelle jättämistä, mikä on tulkittava niin – kuten M väittää –, että mainitun viraston näkemyksen mukaan kyseessä olevaa epäyhdenvertaista kohtelua ei voida oikeuttaa yleistä etua koskevalla pakottavalla syyllä.

111 Lisäksi on niin, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ennakkoratkaisupyynnössä analysoi erityisesti kyseessä olevan rajoituksen mahdollista oikeutusta yleistä etua koskevan pakottavan syyn perusteella, kyseinen tuomioistuin toteaa vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n tavoitteesta, että eläkeoikeudet on suunniteltu ja niihin liittyvä veroetu myönnetty taloudellisen tuen antamiseksi yksityisille heidän tulevan eläkkeelle jäämisensä yhteydessä eikä velkojien suojaamiseksi siinä tapauksessa, että yksityinen tekee konkurssin ennen eläkkeelle jäämistään, ja että lukuun ottamatta niin sanottujen liiallisten maksujen tilannetta nämä oikeudet jäävät konkurssipesän ulkopuolelle.

112 Kun otetaan huomioon tämä tavoite, Euroopan komissio väittää lähinnä, että yleistä etua koskevana pakottavana syynä huomioon otettavaksi voisi tulla sosiaalipoliittinen tavoite, joka liittyy siihen, että konkurssivelalliselle taataan tietty eläkeoikeuksien taso, jotta hänellä olisi riittävät tulot ja jotta siten vältettäisiin se, että hänestä muodostuisi valtiolle rasite.

113 Vaikka tällainen yleistä etua koskeva pakottava syy voidaan hyväksyä, ellei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu, vaikuttaa siltä, että sitä on täsmennettävä vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n erityisen tavoitteen kannalta, joka on oikeudenmukaisen tasapainon varmistaminen konkurssivelallisen intressien asianmukaisen suojaamisen ja konkurssivelkojien niiden taloudellisten intressien suojaamisen välillä, jotka liittyvät siihen, että ne saavat saatavansa ainakin osittain perityksi konkurssipesästä.

Sijoittautumisvapauden rajoituksen oikeasuhteisuus

114 Vaikka konkurssivelallisen ja konkurssivelkojien väistämättä ristiriitaisten intressien tasapainoinen suojelu, joka on vuoden 1999 WRPA:n 11 §:n tavoite, voi olla yleistä etua koskeva pakottava syy, tähän säännökseen sisältyvän sijoittautumisvapauden rajoituksen on lisäksi oltava omiaan takaamaan sillä tavoitellun päämäärän toteuttaminen ja se ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi, jotta sitä voidaan pitää oikeutettuna, kuten tämän tuomion 107 kohdassa on jo todettu.

115 Esiin nousee erityisesti kysymys siitä, onko vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ään sisältyvä sijoittautumisvapauden rajoitus omiaan takaamaan sillä tavoitellun päämäärän toteuttamisen ja ylittääkö se sen, mikä on tarpeen kyseisen päämäärän saavuttamiseksi, kun kyseisessä säännöksessä rajoitetaan siinä säädetty lähtökohtaisesti täysimääräinen ja automaattinen konkurssipesän ulkopuolelle jättäminen koskemaan vain eläkeoikeuksia, jotka perustuvat Yhdistyneessä kuningaskunnassa verotuksessa hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin, niin että ulkopuolelle jättäminen ei koske erityisesti eläkeoikeuksia, jotka perustuvat eläkejärjestelmiin, joita ei ole verotuksessa hyväksytty Yhdistyneessä kuningaskunnassa vaan unionin jäsenvaltiossa, kuten sen siirtotyöläisen alkuperäjäsenvaltiossa, jonka eläkeoikeuksista on kyse, ja jotka jätetään osittain ja harkinnanvaraisesti konkurssipesän ulkopuolelle vuoden 1999 WRPA:n 12 §:n nojalla.

116 Tältä osin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava, onko sellaisten eläkejärjestelmien osalta, jotka on jo hyväksytty verotuksessa unionin jäsenvaltiossa eikä Yhdistyneessä kuningaskunnassa, vaatimus siitä, että Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaiset ovat lisäksi ja ennen konkurssia hyväksyneet tällaiset eläkejärjestelmät, jotta kyseiset eläkeoikeudet voidaan vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä säädetyn tavoin jättää konkurssipesän ulkopuolelle, oikeassa suhteessa tällä säännöksellä tavoiteltuun päämäärään.

117 Tässä yhteydessä on todettava, että jos tällaisella vaatimuksella pyrittäisiin rajoittamaan konkurssipesän ulkopuolelle jättäminen koskemaan vain sellaisiin eläkejärjestelmiin perustuvia oikeuksia, joita säännellään ja valvotaan, se saattaisi ylittää sen, mikä on tarpeen, koska se johtaisi siihen, että jäsenvaltiossa – mutta ei Yhdistyneessä kuningaskunnassa – verotuksessa hyväksyttyihin eläkejärjestelmiin perustuviin eläkeoikeuksiin ei sovellettaisi tätä ulkopuolelle jättämistä, vaikka myös näitä järjestelmiä säännellään ja valvotaan, tosin eri tavalla.

118 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on lisäksi arvioitava, onko eläkejärjestelmien sääntelyä ja valvontaa koskevien verosääntöjen ja kyseessä olevan kansallisen säännöksen tavoitteen, joka näyttää olevan maksukyvyttömyysmenettelyssä oikean tasapainon takaaminen konkurssivelallisen niiden intressien, jotka liittyvät hänen eläkeoikeuksiensa jättämiseen konkurssipesän ulkopuolelle, ja velkojien niiden intressien, jotka liittyvät siihen, että konkurssipesään sisällytetään näitä oikeuksia mahdollisimman paljon, välillä yhteys.

119 Vaatimus eläkejärjestelmän hyväksymisestä verotuksessa edellytyksenä tällaiseen järjestelmään suoritettaviin maksuihin ja siitä maksettaviin etuuksiin liittyvien tiettyjen verotuksellisten etujen myöntämiselle ei näytä olevan yhteydessä siihen, että tämä sama vaatimus asetetaan ilman mitään verotuksellista kontekstia edellytyksenä vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ssä säädetyn lähtökohtaisesti täysimääräisen ja automaattisen konkurssipesän ulkopuolelle jättämisen soveltamiselle, erityisesti jos – kuten pääasian tilanteessa – konkurssivelallinen ei vaadi mitään näistä veroeduista.

120 Toisin sanoen on niin, että jos verotuksen yhteydessä eläkejärjestelmän hyväksymistä koskeva vaatimus voidaan oikeuttaa siihen liittyvien veroetujen rajoittamiseksi ja valvomiseksi, tällaista logiikkaa ei voitaisi soveltaa silloin, kun tällainen vaatimus on asetettu maksukyvyttömyyden erityisessä asiayhteydessä, erityisesti kun otetaan huomioon säännöt, joiden mukaan maksukyvyttömyysmenettelyn piiriin kuuluva omaisuus määritetään.

121 Lisäksi on niin, että jos – mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava – tämän verotuksessa hyväksymistä koskevan vaatimuksen tarkoituksena on taata se, että eläkejärjestelmä, johon konkurssivelallisen oikeudet perustuvat, on järjestelmä, joka on tietyssä määrin julkinen siten, että näitä oikeuksia ei väärinkäytöksin piilotella konkurssivelkojilta,

kyseisellä säännöksellä ylitettäisiin se, mikä on tarpeen, jos vahvistettaisiin, että – kuten komissio väittää – Yhdistyneen kuningaskunnan maksukyvyttömyyslainsäädännön mukaan maksukyvyttömyysmenettelyn alkaessa velallisen on ilmoitettava pesänhoitajille kaikki varansa, mukaan lukien hänellä ulkomaisesta eläkejärjestelmästä mahdollisesti olevat eläkeoikeudet.

122 Lisäksi on niin, että jos – kuten pesänhoitajat väittävät – on niin, että jos velvollisuuden, joka koskee sitä, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa on ennen konkurssia hyväksyttävä jäsenvaltiossa jo hyväksytty ulkomainen eläkejärjestelmä, tarkoituksena olisi mahdollistaa se, että Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaiset voivat tarkistaa, onko kyseessä oleva eläkejärjestelmä todellakin hyväksytty ulkomainen eläkejärjestelmä, tällainen velvollisuus voisi ylittää sen, mikä on tarpeen. On nimittäin niin, että jos – kuten pääasiassa kyseessä olevassa tilanteessa – sen jäsenvaltion veroviranomaiset, jossa eläkejärjestelmä on laadittu, vahvistavat kirjallisesti ja yksiselitteisesti, että kyseinen järjestelmä on hyväksytty kyseisen jäsenvaltion verolainsäädännön mukaisesti, sellaisen valvonnan toteuttaminen, jolla pyritään varmistamaan, että kyseinen hyväksyntä on todella annettu, olisi tarpeetonta ja vaikuttaisi suhteettomalta myös siksi, että jäsenvaltioiden veroviranomaisia sitoo keskinäinen luottamus.

123 Vuoden 1999 WRPA:n 11 §:ään sisältyvä rajoitus vaikuttaa myös suhteettomalta, jos – mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on myös tarkistettava – verotuksessa hyväksymistä koskevan edellytyksen on ehdottomasti täytyttävä viimeistään konkurssiin asettamisen yhteydessä, jolloin konkurssivelallinen ei voi hakea kyseessä olevan ulkomaisen eläkejärjestelmän hyväksymistä tämän ajankohdan jälkeen, jotta häneen voitaisiin soveltaa kyseisen säännöksen mukaista tähän järjestelmään perustuvien oikeuksien jättämistä konkurssipesän ulkopuolelle.

124 Kaiken edellä esitetyn perusteella esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että SEUT 49 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä jäsenvaltion oikeussäännölle, jonka mukaan eläkejärjestelmään perustuvien eläkeoikeuksien lähtökohtaisesti täysimääräinen ja automaattinen jättäminen konkurssipesän ulkopuolelle edellyttää, että konkurssiin asettamisajankohtana asianomainen järjestelmä oli hyväksytty verotuksessa tässä valtiossa, kun tämä vaatimus asetetaan tilanteessa, jossa unionin kansalainen, joka on ennen konkurssiin asettamistaan käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen asettautumalla pysyvästi tähän samaan valtioon toimiakseen siellä itsenäisenä ammatinharjoittajana, saa eläkeoikeuksia eläkejärjestelmästä, joka on perustettu ja hyväksytty verotuksessa hänen alkuperävaltiossaan, paitsi jos tähän kansalliseen säännökseen sisältyvää sijoittautumisvapauden rajoitusta voidaan pitää oikeutettuna yleistä etua koskevista pakottavista syistä, jos se on omiaan takaamaan sillä tavoiteltavan päämäärän toteutumisen ja jos sillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Oikeudenkäyntikulut

125 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 49 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä jäsenvaltion oikeussäännölle, jonka mukaan eläkejärjestelmään perustuvien eläkeoikeuksien lähtökohtaisesti täysimääräinen ja automaattinen jättäminen konkurssipesän ulkopuolelle edellyttää, että konkurssiin asettamisajankohtana asianomainen järjestelmä oli hyväksytty verotuksessa tässä valtiossa, kun tämä vaatimus asetetaan tilanteessa, jossa unionin kansalainen, joka on ennen konkurssiin asettamistaan käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen asettautumalla pysyvästi tähän samaan valtioon toimiakseen siellä itsenäisenä ammatinharjoittajana, saa eläkeoikeuksia eläkejärjestelmästä, joka on perustettu ja hyväksytty verotuksessa hänen alkuperävaltiossaan, paitsi jos tähän kansalliseen säännökseen sisältyvää sijoittautumisvapauden rajoitusta voidaan pitää oikeutettuna yleistä etua koskevista pakottavista syistä, jos se on omiaan takaamaan sillä tavoiteltavan päämäärän toteutumisen ja jos sillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Allekirjoitukset